

Eğitim Felsefesi

Edit3rler:

Mustafa CİHAN • Zafer YILMAZ

4. Baskı

Editörler: Prof. Dr. Mustafa CİHAN – Doç. Dr. Zafer YILMAZ

EĞİTİM FELSEFESİ

ISBN 978-625-7228-01-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2020, Ankara

4. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitimin ne olduğunu, kimlere nasıl bir eğitim verileceğini, nelerin öğretileceğini, hangi yöntemlerin kullanılacağını tartışan, eğitime ilişkin kavramları sorgulayıp, çözümleyen eğitim felsefesinin bağımsız bir felsefe disiplini olarak ortaya çıkışı yeni olmasına rağmen, eğitim olgusu felsefenin başlangıcından beri filozofların ele aldığı ve tartıştığı bir olgu olmuştur. Filozoflar kimi zaman insanlığın yaşadığı problemleri çözmek, kimi zamanda sistemlerinin gereği olan insan tipini yetiştirmek için eğitim olgusuyla ilgilenmişlerdir. Filozofların eğitime olan ilgisi ve yaklaşımı eğitime geniş ufuklar kazandırmış; farklı bakış açıları, alternatif yollar ortaya çıkarmıştır. Nitekim eğitime felsefi bakış, eğitim olgusu üzerine düşünmeyi, eğitim sürecini bütün yönleri ile kavramayı ve eğitim konusunda ileri sürülen görüşleri sorgulamayı sağlamıştır. Bütün bunlar da eğitimde ilerlemeyi ve değişimi beraberinde getirmiştir. İnsanlığın en temel uğraş alanlarından biri olan eğitimin, felsefi bir bakışla ele alınması ve temellen-dirilmesi günümüzde olduğu gibi gelecekte de önemini koruyacaktır.

Bu çalışmada, bir felsefe disiplini olan eğitim felsefesinin ne olduğu ve temel sorunları; felsefe ve eğitim ilişkisi; temel felsefi akımlar, bunların eğitime yansımaları ve önemli temsilcileri; eğitim felsefesi akımları ve temsilcileri; bazı siyasi ve ekonomik ideolojiler açısından eğitim; eleştirel pedagoji; Türk eğitim sisteminin felsefi temelleri ve bazı Türk düşünürlerinin eğitime ilişkin görüşleri ortaya konulmuştur.

Kitabın eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarına, eğitim felsefesine ilgi duyanlara ve bu konuda çalışma yapanlara katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen değerli yazarlara; Pegem Akademi Yayınevi yönetici ve çalışanlarına teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Mustafa CİHAN | Doç. Dr. Zafer YILMAZ

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Mustafa CİHAN – Doç. Dr. Zafer YILMAZ

1. Bölüm: Eğitim Felsefesine Giriş

Prof. Dr. Mustafa CİHAN, *Atatürk Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-2949-2339

2. Bölüm: İdealizm ve Eğitim

Doç. Dr. Safiye KESGİN, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7906-9235

3. Bölüm: Realizm ve Eğitim

Dr. Öğr. Üyesi Esra YILDIZ TURAN, *Atatürk Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-6270-9726

4. Bölüm: Naturalizm ve Eğitim

Prof. Dr. Kemal BAKIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-9335-6422

5. Bölüm: Pragmatizm ve Eğitim

Prof. Dr. Kemal BAKIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0002-9335-6422

6. Bölüm: Varoluşçuluk ve Eğitim

Doç. Dr. Dilek BAŞERER, *Atatürk Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-7098-3645

7. Bölüm: Analitik Felsefe ve Eğitim

Doç. Dr. Serdar SAYGILI, *Erciyes Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-1986-6448

8. Bölüm: Daimicilik

Doç. Dr. Hüseyin AYDOĞDU, *Erzurum Teknik Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-3754-1858

9. Bölüm: Esasicilik

Doç. Dr. Hüseyin AYDOĞDU, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-3754-1858

10. Bölüm: İlerlemecilik

Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur MÖNGÜ, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-9065-6895

11. Bölüm: Yeniden Kurmacılık

Dr. Öğr. Üyesi Bahtinur MÖNGÜ, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-9065-6895

12. Bölüm: Liberalizm ve Eğitim

Prof. Dr. Ahmet KESGİN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-6784-7669

13. Bölüm: Marksizm ve Eğitim

Dr. Öğr. Üyesi Murat BAHADIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-8767-2322

14. Bölüm: Küreselleşme ve Eğitim

Prof. Dr. Ahmet KESGİN, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0001-6784-7669

15. Bölüm: Ütopyalar ve Eğitim

Prof. Dr. Müslim AKDEMİR, *Uludağ Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-5014-3224

16. Bölüm: Eleştirel Pedagoji

Doç. Dr. Zafer YILMAZ, *Atatürk Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-0203-8355

17. Bölüm: Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temelleri

Prof. Dr. H. Haluk ERDEM, *Ankara Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-4332-2651

18. Bölüm: Farabi'nin Eğitim Anlayışı

Prof. Dr. Zübeyir SALTUKLU, *Atatürk Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-7130-8315

19. Bölüm: İsmail Bey Gaspıralı'nın Eğitim Anlayışı

Prof. Dr. Kemal BAKIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-9335-6422

20. Bölüm: Emrullah Efendi'nin Eğitim Anlayışı

Prof. Dr. Kemal BAKIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-9335-6422

21. Bölüm: Ziya Gökalp'in Eğitim Anlayışı

Doç. Dr. Serdar SAYGILI, *Erciyes Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-1986-6448

22. Bölüm: Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Anlayışı

Prof. Dr. Mustafa CİHAN, *Atatürk Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-2949-2339

23. Bölüm: Mümtaz Turhan'ın Eğitim Anlayışı

Prof. Dr. Kemal BAKIR, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0002-9335-6422

24. Bölüm: Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı

Doç. Dr. Hüseyin AYDOĞDU, *Erzurum Teknik Üniversitesi*
ORCID No: 0000-0003-3754-1858

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM EĞİTİM FELSEFESİNE GİRİŞ

1.1. Felsefe Nedir?.....	1
1.2. Felsefenin Disiplinleri.....	4
1.3. Felsefe ve Eğitim İlişkisi	8
1.4. Eğitim Felsefesi ve Temel Problemleri.....	12
KAYNAKÇA	18

TEMEL FELSEFİ AKIMLAR VE EĞİTİM

2. BÖLÜM İDEALİZM VE EĞİTİM

2.1. İdealizm Nedir?	23
2.2. İdealizmin Varlık, Bilgi ve Değer Anlayışı.....	24
2.3. İdealist Eğitim Felsefesi	25
2.4. İdealist Yaklaşım Örneği: Platon'un Eğitim Anlayışı.....	28
KAYNAKÇA	34

3. BÖLÜM REALİZM VE EĞİTİM

3.1. Realizm Nedir?	35
3.2. Realizmde Varlık, Bilgi ve Değer.....	36
3.3. Realizm ve Eğitim	39
3.4. Realist Yaklaşım Örneği: Aristoteles'in Eğitim Anlayışı	43
KAYNAKÇA	48

4. BÖLÜM NATURALİZM VE EĞİTİM

4.1. Natürallizm Nedir?	49
4.2. Natürallizmin Felsefî ve Tarihi Temelleri.....	50
4.3. Natürallizm ve Eğitim.....	51
KAYNAKÇA	56

5. BÖLÜM PRAGMATİZM VE EĞİTİM

5.1. Pragmatizm Nedir?	57
5.2. Pragmatizmin Felsefî ve Tarihi Temelleri	58
5.3. Pragmatizm ve Eğitim	59
KAYNAKÇA	62

6. BÖLÜM VAROLUŞÇULUK VE EĞİTİM

6.1. Varoluşçuluğa Genel Bir Bakış	63
6.2. Varoluşçuluk ve Eğitim	67
Sonuç	72
KAYNAKÇA	73

7. BÖLÜM ANALİTİK FELSEFE VE EĞİTİM

GİRİŞ	75
7.1. Analitik Felsefe	76
7.2. Analitik Eğitim Felsefesi	80
Sonuç	83
KAYNAKÇA	84

EĞİTİM FELSEFESİ AKIMLARI

8. BÖLÜM DAİMİCİLİK

8.1. Daimiciliđin Tarihsel ve Felsefi Kökleri ve Gelişimi	89
8.2. Daimicilikte İnsan Doğası	94
8.3. Daimiciliđin Epistemolojik Dayanağı ve Eğitim Anlayışı	96
KAYNAKÇA	102

9. BÖLÜM ESASİCİLİK

9.1. Esasiciliđin Tarihsel ve Felsefi Kökleri ve Gelişimi	103
9.2. Esasicilikte İnsan Doğası	109
9.3. Esasiciliđin Epistemolojik Dayanağı ve Eğitim Anlayışı	111
KAYNAKÇA	119

10. BÖLÜM İLERLEMECİLİK

10.1. İlerlemecilik ve Eğitim	121
KAYNAKÇA	127

11. BÖLÜM YENİDEN KURMACILIK

11.1. Yeniden Kurmacılık ve Eğitim	129
KAYNAKÇA	134

BAZI SİYASİ VE EKONOMİK İDEOLOJİLER AÇISINDAN EĞİTİM

12. BÖLÜM LİBERALİZM VE EĞİTİM

GİRİŞ.....	137
12.1. Liberalizm Nedir? Temsilcileri Kimlerdir?	138
12.2. Liberalizm ve Eğitim.....	144
KAYNAKÇA	150

13. BÖLÜM MARKSİZM VE EĞİTİM

13.1. Marksizm Genel Bir Bakış	153
13.2. Marksist Eğitim	158
KAYNAKÇA	166

14. BÖLÜM KÜRESELLEŞME VE EĞİTİM

GİRİŞ.....	169
14.1. Bir Olgu ve Süreç Olarak Küreselleşme	171
14.2. Küreselleşmenin Eğitime Yansımaları.....	180
KAYNAKÇA	186

15. BÖLÜM ÜTOPYALAR VE EĞİTİM

15.1. Ütopyalar ve Eğitim	187
KAYNAKÇA	195

ELEŞTİREL PEDAGOJİ

16. BÖLÜM ELEŞTİREL PEDAGOJİ

GİRİŞ.....	199
16.1. Eleştirel Pedagojinin Genel Özellikleri	202
16.2. Paulo Freire	204
KAYNAKÇA	209

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN FELSEFİ TEMELLERİ

17. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN FELSEFİ TEMELLERİ

GİRİŞ.....	213
17.1. İslam Öncesi Türk Uygarlığında Eğitim.....	214
17.2. İslam Sonrası Türk Uygarlığında Eğitim.....	215
17.3. Selçuklu Döneminde Eğitim.....	217
17.4. Osmanlı Döneminde Eğitim	219
17.5. Cumhuriyet Döneminde Eğitim	220
KAYNAKÇA	225

BAZI TÜRK DÜŞÜNÜRLERİNİN EĞİTİM ANLAYIŞLARI

18. BÖLÜM

FARABİ'NİN EĞİTİM ANLAYIŞI

Farabî'nin Eğitim Anlayışı.....	229
KAYNAKÇA	242

19. BÖLÜM

İSMAİL BEY GASPIRALI'NİN EĞİTİM ANLAYIŞI

İsmail Bey Gaspiralı'nın Eğitim Anlayışı.....	245
KAYNAKÇA	251

20. BÖLÜM

EMRULLAH EFENDİ'NİN EĞİTİM ANLAYIŞI

Emrullah Efendi'nin Eğitim Anlayışı.....	253
KAYNAKÇA	259

21. BÖLÜM

ZİYA GÖKALP'İN EĞİTİM ANLAYIŞI

Ziya Gökalp'in Eğitim Anlayışı.....	261
KAYNAKÇA	267

22. BÖLÜM

HİLMİ ZİYA ÜLKEN'İN EĞİTİM ANLAYIŞI

Hilmi Ziya Ülken'in Eğitim Anlayışı	269
KAYNAKÇA	277

23. BÖLÜM
MÜMTAZ TURHAN'IN EĞİTİM ANLAYIŞI

Mümtaz Turhan'ın Eğitim Anlayışı.....	279
KAYNAKÇA	285

24. BÖLÜM
NURETTİN TOPÇU'NUN EĞİTİM ANLAYIŞI

Nurettin Topçu'nun Eğitim Anlayışı.....	287
KAYNAKÇA	305

DİZİN	307
-------------	-----